

Geacht college,

In uw brief van 7 november 2022 heeft u onze wijkkerkenraad gevraagd haar zienswijze te geven over de vraag "hoe willen we gemeente zijn in een tijd van krimp"? Deze brief geeft een antwoord op de door u gestelde (hoofd-)vraag.

Gezien de drukke periode voor een wijkgemeente (o.a. voleindingszondag, kerstdagen) en de relatief korte termijn waarop we tot beantwoording moesten overgaan, werden we gedwongen om een duidelijk en strak tijdspad te volgen. We hadden graag wat meer tijd gehad zodat we mogelijk een slag dieper konden ingaan op de gestelde vragen. We hebben zowel de gemeente als de wijkkerkenraad zo vroeg als mogelijk proberen te betrekken bij het beantwoorden van de vragen. Ter informatie is in de bijlage onze aanpak en het gevolgde proces weergegeven.

Het antwoord in deze brief is het eindresultaat van dit proces.

Voor de behandeling in onze wijkgemeente hebben we twee vragen centraal gesteld. Deze luiden:

- Hoe ziet de toekomstbestendige Protestantse Gemeente Hoogeveen (bijvoorbeeld over 10 jaar) er uit?
- Wat kunnen wij (als wijkgemeente de Weide) bijdragen om dat te bereiken?

Deze vragen worden ook in deze brief als leidraad gebruikt. Voor we hier nader op ingaan zullen we eerst een korte schets geven van de historie en huidige situatie van onze wijkgemeente.

Historie en huidige situatie PWG de Weide.

Ruim 10 jaar geleden werd het beleidsplan 'Toekomstvisie 2012-2017' opgesteld en deze kreeg de titel 'levendige, herkenbare geloofsgemeenschap De Weide'.

De aanleiding voor deze toekomstvisie was de fusie van de kerken in Hoogeveen. Door de AK werd aan de wijkkerkenraden gevraagd een beleidsplan op te stellen voor de komende 5 jaar. Dit resulteerde destijds tot de volgende visie:

We zijn samen één gemeente in 'De Weide'. De verschillende generaties ontmoeten elkaar en vieren samen waarbij jeugd en jonge gezinnen onze bijzondere aandacht hebben.

Het goede behouden we en er is ruimte voor vernieuwing. We werken samen met organisaties in de wijk aan onze diaconale en missionaire taak. Onze gemeente en kerkgebouwen zijn herkenbaar en toegankelijk voor de hele wijk.

We hebben zoveel ruimte dat we als wijkgemeente zo zelfstandig mogelijk tot bloei kunnen komen. Binnen de Protestantse gemeente van Hoogeveen zijn we solidair.

Waar wij gewend waren om uiting te geven aan deze visie in twee kerkgebouwen, moest dit terug gebracht worden naar één kerkgebouw. We hebben een intensief en ook voor velen emotioneel proces doorgemaakt waarin we de Kerkboerderij hebben moeten sluiten en gezamenlijk een nieuwe start hebben moeten maken in de Vrededorst. 'Behoud het goede van deze twee werelden' was daarbij het motto. Door elkaar ruimte te geven en elkaars kleur en verscheidenheid te respecteren kunnen we anno 2022 concluderen dat, ondanks de pijn die het sluiten van een kerkgebouw met zich mee heeft gebracht, we nu meer als één veelkleurige geloofsgemeenschap in de samenleving staan en daar zijn we dankbaar voor.

Nadat we de Kerkboerderij hebben moeten sluiten, zijn er binnen de wijkgemeente veel initiatieven ontstaan die uiteindelijk geresulteerd hebben in een interne aanpassing van de Vredehorst zodat er nu een eigentijds gebouw staat die ons gemeente-zijn nu en in de toekomst optimaal kan faciliteren: de Vredehorst is goed toegankelijk, eventueel uit te breiden, audiovisueel adequaat ingericht en beschikt over een ruime en gratis parkeergelegenheid.

Het gebouw staat ook op een centraal punt in de wijk. De Vredehorst wordt niet alleen voor onze gemeente gebruikt, maar wordt ook verhuurd aan derden als de kerkelijke agenda dat toelaat. Hierdoor kennen veel mensen dit gebouw via de verschillende niet-kerkelijke activiteiten die drempelverlagend werken. Het is niet de eerste bestemming van het gebouw, maar dit zorgt voor een positieve bijdrage aan de exploitatie en het helpt ons om als gemeente zichtbaar te zijn in de samenleving.

In 2017 is het meerjaren beleidsplan herijkt en is de koers opnieuw vastgesteld voor de periode 2018-2023. Hierin is het volgende opgenomen:

Wijkgemeente 'de Weide' is een protestantse geloofsgemeenschap. Ze is onderdeel van de Protestantse Kerk in Hoogeveen (PGH) en deel van de Protestantse Kerk in Nederland. Onze geloofsgemeenschap draagt sporen: gewoonten, tradities en voorkeuren uit de voormalige protestants-hervormde (NHK) en protestants-gereformeerde traditie (GKN). Deze geven ook vandaag nog karakter en kleur aan het profiel van onze wijkgemeente.

De rijkdom van verscheidenheid en veelkleurigheid vraagt van ons als geloofsgemeenschap nadrukkelijk om onderlinge verdraagzaamheid. We hebben niet allemaal dezelfde wensen. Vooral als het gaat om de eredienst, in al haar facetten, zijn we verschillend in onze voorkeuren. Verschillen in geloofsbeleving zijn door de eeuwen heen de aanleiding geweest voor kerkscheuringen en kerkverlating. Toch kiezen wij er in volle overtuiging voor, elkaar in verscheidenheid vast te houden. Wij geloven dat een kerkgemeenschap niet alleen een plaats is waar je voor jezelf en je eigen voorkeuren komt, maar ook een plaats waar je wordt uitgedaagd aan elkaar te groeien. In de kerk oefenen we elkaar en onszelf lief te hebben zoals God ons ook lief heeft.

We willen dichtbij God, elkaar en de wereld staan. Ons geloof in God is de basis, het fundament en de kern van onze geloofsgemeenschap. Zo willen wij zichtbaar zijn voor onze omgeving als een 'stad op een berg'.

In dit koersdocument (2018-2023) hebben we deze richting ingekleurd en geconcretiseerd met de volgende thema's:

Thema 1: Vertel uw zegeningen

Onze geloofsgemeenschap bruist van activiteiten. We zoeken kwaliteit boven kwantiteit. Daarom schromen we niet om te stoppen met zaken die niet meer aansluiten op de hedendaagse behoeften. Natuurlijk blijft er ruimte om ook nieuwe activiteiten te starten. We tellen graag onze zegeningen en zijn dankbaar voor wat we allemaal hebben: een actieve groep vrijwilligers, twee toegewijde predikanten, muzikaal medewerker, jongerenwerker en een actieve en betrokken kerkenraad.

Thema 2: Meer gevarieerd aanbod van vieringen en muzikale ondersteuning

De eredienst op zondag is het moment waarop we als geloofsgemeenschap de ontmoeting met God en elkaar vieren. Hierin komt ook onze veelkleurigheid van onze gemeenschap tot uiting. Het is dan ook een uitdaging om de eredienst voor iedereen levend te houden en tegelijkertijd de eerbied en heiligheid naar God toe te bewaren. De veelkleurigheid is ook terug te vinden in de diversiteit van de muzikale ondersteuning.

We geven ruimte om te experimenteren met nieuwe vormen van vieringen of onderdelen daarvan. We geven daarmee vorm en inhoud aan onze veelkleurige geloofsgemeenschap.

Thema 3: Zichtbaar in en voor de samenleving

We kiezen er nadrukkelijk voor om onze plek in de samenleving in te nemen om hiermee uiting te geven aan onze opdracht er te zijn voor onze medemens. Voorbeelden hiervan zijn koffieochtenden, musical, Feest van de Geest, Kunst in de Herberg, eten in de Herberg, gelegenheid bieden aan buurtbewoners een kaarsje aan te steken en wekelijks de ontmoetingen met 'de vreemdeling in ons midden'. We vinden het fijn dat ook de bewoners van het AZC ons weten te vinden! Daarnaast hebben we een uitstekende relatie met de drie basisscholen in onze wijk. We zijn ons bewust dat mensen zich op verschillende manieren betrokken mogen weten bij onze gemeenschap. Het huidige jaarthema is 'samen met de burens' waarbij we ons als gastvrije kerkgemeenschap open stellen.

Thema 4: Intergenerationele saamhorigheid versterken

Uniek aan een kerkgemeenschap in zijn algemeenheid is dat verschillende generaties bij elkaar worden gebracht. Jong en niet meer zo jong maken deel uit van onze geloofsgemeenschap. Onze wens is dat zowel jong als oud zich welkom voelt. We hebben de wens uitgesproken meer tijd vrij te maken voor jeugd en jonge gezinnen. Daarom zijn voor de komende periode formatie uren vrij gemaakt voor een kerkelijk werker die aan de slag wil gaan met deze groep. Deze groep in onze wijk is relatief groot (zeker ten opzichte van andere wijken) en wij beseffen dat deze categorie van wezenlijk belang is voor de toekomst van de PGH.

Hoe ziet een toekomstbestendige Protestantse Gemeente Hoogeveen eruit?

Om een protestantse gemeente in stand te houden gaat het helaas (ook) om de balans tussen kosten en verwachte opbrengsten.

Het lijkt onvermijdelijk dat de ledentallen en opbrengsten van onze PGH de komende jaren verder af zullen nemen. Het in stand houden van vijf kerkgebouwen en het huidige aantal predikanten zal dan ook op middellange- en lange termijn niet houdbaar zijn. Het sluiten van meerdere kerkgebouwen en het verminderen van het aantal predikantsplaatsen zal helaas noodzakelijk zijn. We zijn hierbij van mening dat een goede pastorale bezetting belangrijker is dan een maximaal aantal kerkgebouwen.

Het zal vanaf nu nog belangrijker worden om elkaar – Hoogeveen breed - ruimte te geven en elkaars kleur en voorkeur te respecteren. Het clusteren van kleuren zal niet de oplossing zijn om tot een toekomstbestendige PGH te komen. Belangrijk is dan te kijken naar wat je op basis van de inhoud bindt en verbindt en juist niet naar waarin je verschilt.

Wij zien een gemeente met geografische wijkindelingen als toekomstbestendig. Dit onder andere met het oog op de pastorale bearbeiding, maar ook voor de duidelijkheid van zowel de kerkelijke vrijwilligers als voor de gemeenteleden. Een geografische wijkindeling maakt het beter mogelijk om de onderlinge contacten te intensiveren.

Het aantal en de grootte van de wijken en de wijze waarop het pastoraat georganiseerd zal worden, is afhankelijk van het ledental. Deze dient met elkaar in balans te zijn.

Binnen de PGH zijn één of meerdere locaties nodig om bijeen te komen, om te vieren, om te rouwen, om te..... De overblijvende kerkgebouwen zijn ook bakens voor herkenning van onze Protestantse Gemeente.

Uiteindelijk zal het aantal locaties een relatie dienen te hebben met het (betalende) aantal leden.

Binnen onze wijkgemeente wonen relatief veel jonge kerkleden. Recent is begonnen aan een uitbreiding ten westen van de wijk Erflanden. Het inwonertal van de wijk De Weide groeit nog steeds. Op basis van de leeftijdsopbouw van de leden van de huidige PGH is te verwachten dat - over niet al te lange tijd - meer dan de helft van de leden binnen onze wijk woont. Mede daarom zien wij een sterke rol van onze wijk en ons kerkgebouw binnen de toekomstige PGH.

Om de vele jeugd en jonge gezinnen vast te houden, zet onze wijk in op veel activiteiten voor deze groepen. Zo is er ook een belangrijke plaats ingeruimd voor een jongerenwerker. In deze post-corona tijd heerst er veel eenzaamheid en geestelijke nood onder de jeugd. Wij hopen dat de kerk iets kan betekenen voor deze groep jonge mensen. Het aantrekkelijker maken van kerk-zijn voor jeugd en jonge gezinnen, zal de betrokkenheid verhogen en wellicht ook de financiële bijdragen. En dit zal ertoe leiden dat in onze Protestantse Kerk over vele jaren nog steeds Gods woord verkondigd wordt en er dan ook voldoende enthousiaste vrijwilligers zullen zijn voor al het werk dat gedaan moet worden.

Wat kunnen wij (als wijkgemeente de Weide) bijdragen om dat te bereiken?

In een vorig hoofdstuk is een korte schets gegeven waar we als wijkgemeente vandaan komen en wat we nu zijn. Wij denken dat een radicale koerswijziging voor wijkgemeente de Weide nu en in de toekomst niet wenselijk is. Wij denken dat juist in een tijd van 'krimp' het belangrijker wordt elkaar de ruimte te geven en elkaars kleur en voorkeuren te respecteren. De ingezette koers na de sluiting van de Kerkboerderij willen we de komende jaren graag verder uitbouwen.

In een tijd van afnemende leden aantallen is wat ons betreft de huidige grens (A28) van onze wijkgemeente niet in beton gegoten. Het verleggen van onze wijkgrenzen zien wij op dit moment als een mogelijke bijdrage om een toekomstbestendig PGH te realiseren. We heten anderen van harte welkom en willen luisteren en rekening houden met hun wensen, zodat zij zich ook thuis gaan voelen. Het vraagt uiteraard ook aanpassingen van onze huidige geloofsgemeenschap, maar ruimte geven aan de ander past in de cultuur van onze veelkleurige wijkgemeente.

Als er in de toekomst minder kerkgebouwen zullen zijn, is het van belang deze zo efficiënt mogelijk in te zetten. Te overwegen valt om in de Vredehorst op zondag meerdere diensten te organiseren voor verschillende doelgroepen en behoeften.

Conclusies en aanbevelingen

Op basis van de verwachte ledenaantallen en kerkelijke bijdrage zal een verdere krimp van onze Protestantse Gemeente onvermijdelijk zijn. De grootste kostenposten zijn de gebouwen en de predikanten. Een krimp zal dan ook allereerst gezocht moeten worden in kerkelijke gebouwen en secundair in de pastorale bearbeiding. Wij doen in deze brief geen uitspraak over hoeveel en welke kerkgebouwen gesloten moeten worden. Evenmin doen we uitspraken over het aantal fte predikanten/pastorale medewerkers.

We zien evenwel een belangrijke functie voor de Vredehorst: ongeveer 50% van de toekomstige leden van de PGH wonen in wijk de Weide, het gebouw ligt centraal in de wijk, er is volop (gratis) parkeergelegenheid aanwezig, de Vredehorst is relatief nieuw, recent gerestyled en heeft, naast een mooie ruimte voor de erediensten, diverse zalen die voor vele doelen zijn te gebruiken. Het veelvuldig gebruik van het gebouw zorgt daarbij voor een positieve bijdrage aan de exploitatie. Indien er behoefte is aan meer zalen, dan is er ruimte voor uitbreiding van het gebouw. De nabijheid van een groot asielzoekerscentrum en diverse scholen waar goede contacten mee zijn, bieden extra mogelijkheden tot missionair en diaconaal kerk zijn. Want 'kerk-zijn' in deze tijd vereist dat we (nog) meer de buurt ingaan.

De Protestantse Wijkgemeente De Weide adviseert vast te houden aan een wijkindeling en hierin ruimte te geven aan verschillende belevingen van het geloof. Aangezien de kerk krimpt, zal het onvermijdelijk zijn om het aantal wijkgemeenten te reduceren. Indien gewenst, is een verdere geografische uitbreiding van onze huidige wijkgemeente mogelijk. Geografisch ingedeelde wijken zal – naar ons idee - de onderlinge betrokkenheid vergroten, niet alleen op zondag, maar juist ook door-de-week.

Het is aan de Algemene Kerkenraad om een aantal scenario's te ontwikkelen op welke wijze het lange termijn perspectief (als eindplaatje) zou kunnen worden bereikt. Voor wat betreft de aanpak zijn er landelijke voorbeelden op welke wijze dit kan worden vormgegeven, zoals bijvoorbeeld de werkwijze in de Protestantse kerk in Hilversum:

<https://www.pknhilversum.nl/wp-content/uploads/2022/10/Perspectief-voor-de-toekomst-18102022.pdf> Ongetwijfeld zal het dienstencentrum van de PKN behulpzaam kunnen zijn door meer landelijke voorbeelden aan te leveren. Wij adviseren om een aparte (beleids-)groep in te stellen met als opdracht de input vanuit de vijf wijkgemeentes te verwerken tot een aantal scenario's voor een nieuwe structuur van onze PGH. Hierbij adviseren wij uitdrukkelijk om ook de jongeren, jong volwassenen en ouders van jonge kinderen mee te laten denken en praten met deze (beleids)groep. Het meenemen van hun wensen, ervaringen en ideeën is van wezenlijk belang als we nadenken en besluiten moeten nemen over ons kerk-zijn in de toekomst. Deze scenario's kunnen vervolgens, door de Algemene Kerkenraad, voorgelegd worden aan de wijkgemeenten zodat iedereen kan worden gehoord. Het uiteindelijke doel hierbij is een advies aan de Algemene Kerkenraad die hier vervolgens nader over kan besluiten.

Wij wensen u bij het verdere proces veel wijsheid en bovenal Gods zegen toe.

Namens de Protestantse Wijkgemeente De Weide,
Gretha van Mulligen, scriba

Werkgroepleden:

Wim Loosman, Gretha van Mulligen, Alex Visscher en Henk Jan de With

Plan van aanpak/tijdspad 'Perspectief PGH' voor PWG de Weide

17 november	moderamen	toelichting urgentie en opdracht bespreken plan van aanpak/tijdspad	Afgerond
1 december	KKR	toelichting urgentie en opdracht vaststellen plan van aanpak /tijdspad	Afgerond
2 december	scriba	Informereren WKR: Brief AK en plan van aanpak naar WKR	Afgerond
1-december-5 januari	werggroep	Opstellen concept advies o.a. adhv vragen	Afgerond
12 december	scriba	Vooraankondiging gemeenteavond publiceren in de Kerkentrommel	Afgerond
18 december	werggroep	Afkondiging in kerkdienst, info + vragen op website + A4 met vragen achter in de kerk	Afgerond
5 januari 2023	scriba	Concept advies naar WKR	Afgerond
12 januari	WKR	Toelichting urgentie en opdracht Voorleggen eerste resultaten+ verrijking	Afgerond
18 januari	gemeenteavond	Toelichting urgentie en opdracht Voorleggen resultaten+ verrijking	Afgerond
18 januari—30 januari	werggroep	Na instemming wijkkerkenraad, advies afronden	Afgerond
30 januari	wijkkerkenraad	Indienen advies	Afgerond

Uitnodiging gemeenteavond: afkondigen op zondag 18 december 2022 en 15 januari 2023; publiceren op de website en in de Kerkentrommel (indienen voor 12 december en 2 januari; plaatsing 23 december 2022 en 13 januari 2023).

Taak werkgroep: de vragen van de AK in concept beantwoorden en voorleggen aan de wijkkerkenraad en de gemeente; de reacties van de wijkkerkenraad en de gemeente verwerken in het advies.

Samenvatting van de reacties van gemeenteleden die per mail of via het vragenformulier op de website of op de gemeenteavond d.d. 18 januari 2023 zijn gegeven m.b.t. het Toekomstperspectief Protestantse Gemeente Hoogeveen

Hoewel diverse suggesties werden gedaan om specifieke kerkgebouwen te sluiten, zijn deze niet opgenomen in deze samenvatting.

1. Kerken verkopen. Eventueel model Deventer: 1 kerk voor alle modaliteiten (meerdere diensten op een zondag). Eventueel alle huidige gebouwen afstoten en één nieuwe kerk bouwen.
2. Brood (pastoraat) is belangrijker dan stenen.
Pastoraat is zorg en aandacht geven aan een ander op zo'n manier - in gesprek of in een ontmoeting - dat die ander iets van geloof, hoop en liefde ervaart zoals we die in de kerk met elkaar delen. Dat pastoraat kan gebeuren in een gesprek, in een groep maar ook in een onverwachtse ontmoeting.
Je kunt dan ook nog denken aan bijv. bovenwijks pastoraat voor 80-plussers en een 'bovenwijks Jongeren kerkelijk werker'. Daar een parttime kerkelijk werker voor aanstellen. Je bent als PGH één gemeente en denk niet zozeer meer in 'wij en zij'. Zorg er samen voor dat er nog 'kerk-zijn' mogelijk is na 2030. Zoek voor gelijke werkzaamheden samenwerking met andere wijken. Kijk en onderzoek of er wijk-gemeentelijke fusies tot stand gebracht kunnen worden. Begeleiding in de komende jaren is nodig. Misschien is het raadzaam om professionele hulp hier voor in te huren.
3. In 2013 had de Protestantse Gemeente Hoogeveen 9.600 leden, in 2022 ca 6.500 leden. Dit kan betekenen dat er in 2032 ca. 4.500 leden zijn. Het aantal leden dat zondags naar de kerk gaat, is maximaal 20%. In 2032 zijn dat er max. ca. 900. Op grond van deze raming heb je dan 2 à 3 kerkgebouwen nodig. De Vredehorst wordt veel gebruikt voor kerkelijke- en niet kerkelijke activiteiten. Gelet op het feit dat het hier gaat om een vrij nieuw gebouw (bouwjaar 1980) en het vele gebruik in de week, ligt afstoten van dit kerkgebouw minder voor de hand.
Als de PG Hoogeveen meer leden wil behouden of wil groeien moet zij evangelischer worden. Zorg ervoor dat je de jongere generaties actief aan je bindt en dat er uit de jongere generaties meer ambtsdragers komen voor met name het pastoraat.
4. Geef jongeren de ruimte. Jonge mensen kunnen nog dromen en de wereld beter maken (mede n.a.v. Desmond Tutu). Minder gebouwen (en minder predikanten). Eén grote kerk voor de zondagse viering en door de week bijeenkomsten in kleinere kring.
5. Professionele bearbeiding blijft belangrijk. Meer richten op activiteiten in de wijk. Meer digitaal (pastoraal) contact. Meer leren van andere gemeenten in het land die met dezelfde problematiek kamp(t)en.
6. Wijkstructuur opheffen en een modaliteiten structuur opzetten met 3 duidelijke modaliteiten. Niet gekoppeld aan een gebouw.
7. Minder kerkgebouwen. Kerkgebouwen die overblijven meer open stellen en flexibeler openingstijden. Meer doordeweekse contacten. Wellicht meer samenwerking met andere kerken of geloofsgemeenschappen. Meer digitale ondersteuning en activiteiten. Gebouw blijft belangrijk voor ontmoeting en herkenning.
8. Minder kerkgebouwen. Blijf het kerkenwerk ondersteunen en naar buiten uitdragen.
9. Minder kerkgebouwen. Beter een goede pastorale bezetting, dan gebouwen.

- Zorg voor energiezuinige kerkgebouwen. Kerkdiensten met weinig bezoekers in kleinere ruimte.
10. Minder gebouwen.
In de Weide wonen de meeste jonge gezinnen. Het kerkgebouw wordt veel gebruikt.
  11. Toekomstbestendige kerk moet relatie hebben met Jezus en met elkaar als gemeente.
Belangrijk is: Bijbelstudie, kringen, aandacht voor kinderen en jongerenwerk.
  12. Kerkgebouw(en) afstoten, minder werkers in de wijngaard. Samenwerken. Met elkaar en met andere kerkgemeenschappen (in Hoogeveen en in de omliggende gemeenten).
  13. Investeer in pastoraat. Gebouwen zijn minder belangrijk. Verschillen niet uitdragen c.q. uitleven, maar opzij zetten. Kerk zijn is niet gebonden aan een instituut (waaronder de PGH) of gebouw, maar wel belangrijk is een plaats en tijd om in gemeenschap te kunnen zijn met anderen om God te eren in woord, zang en daad.
Modaliteitsgemeenten. Niet geografisch, maar binnen heel Hoogeveen. Elke modaliteit is welkom in alle (PGH) gebouwen om te vieren en elkaar te ontmoeten (omvang en grootte van de gebouwen faciliterend voor ons gemeentezijn). Beheer van de gebouwen niet meer zoals nu door een '(modaliteits-)wijk' of een geografische wijk, maar onder verantwoordelijkheid van en geregeld door 'centraal'. Meer contact tussen de verschillende modaliteiten (één gemeente van Christus, als broers en zussen in één huisgezin).
Financieel: de bijdrage per lid is momenteel erg laag. Geefgedrag zou meer vanuit zorg voor elkaar dienen plaats te vinden. Als organisatie commerciëler zijn ten aanzien van onze dienstverlening. Appèl op verantwoordelijkheid voor elkaar (binnen de wijkgemeente, maar ook binnen de PGH).
  14. Gebouwen afstoten die weinig of geen inkomsten genereren en niet multifunctioneel zijn. Behoeften peilen m.b.t. invulling van diensten en samenwerking tussen de wijken en met andere kerken bevorderen, gebruik maken van elkaars expertise. Verantwoordelijkheid benadrukken m.b.t. de kerkelijke bijdrage en inzet.
Open kerk zijn voor verschillende geloofsbelevingen, diensten invullen naar geloofsbeleving en ook op andere tijdstippen.
  15. Het aantal kerken van nu is onverantwoord naar de toekomst toe.
  16. Activiteiten en diensten meer Hoogeveen-breed organiseren, waarbij alle voorgangers bij toerbeurt hun medewerking verlenen. Meer inzetten op de zichtbaarheid van onze activiteiten.
  17. Zoeken naar mogelijkheden van samenwerking tussen de diverse wijken en ook met andere kerken buiten de PGH. Wijken groter maken wanneer gebouwen verdwijnen. Leden attenderen op verantwoordelijkheid m.b.t. de financiële bijdrage.
  18. Stel niet alleen het welzijn van de eigen wijkgemeente tot doel; het maken van keuzes tot het afstoten van gebouwen is onafwendbaar.
  19. Minimale bijdrage verplichten aan de ingeschreven leden. Het aantal kerkgebouwen reduceren naar 3 of 2, bij de locaties rekening houdend met de wijken met de meest betalende leden.
  20. De inkomsten verhogen door online diensten te schrappen en gemeenteleden erop attenderen dat giften aftrekbaar zijn van de belastingen.

21. De financiën spelen een grote rol in het geheel van dit proces. We moeten ons samen verantwoordelijk voelen voor het in stand houden van de kerkelijke gemeenschap. We kunnen niet voor een dubbeltje op de eerste rang zitten (denk aan actie Kerkbalans).
22. Het is de uitdaging om jongeren op andere plekken op te zoeken. Het geloof en de kerkgang is voor jongeren niet hetzelfde. Daar moeten we meer oog voor hebben.
23. De toekomst is aan de jeugd. Zij moeten betrokken worden en blijven.
24. De kerk heeft een roeping naar de samenleving. De verschillende generaties hebben elkaar nodig om naar elkaar om te zien. De kerk moet een bindende factor zijn tussen generaties. De kerk brengt verschillende generaties bij elkaar (intergenerationele saamhorigheid), de toekomst begint nu!
25. De betrokkenheid en het vasthouden van de jeugd komt in meerdere vragen aan de orde. Evenals het groeien van andere kerkgemeenschappen. Het gaat niet om gebouwen maar om de gemeenschap.
26. We kunnen elkaar bemoedigen. Extra de handen vouwen. Kijk naar het verhaal over de wijn in Kana. De wonderen zijn de wereld nog niet uit.